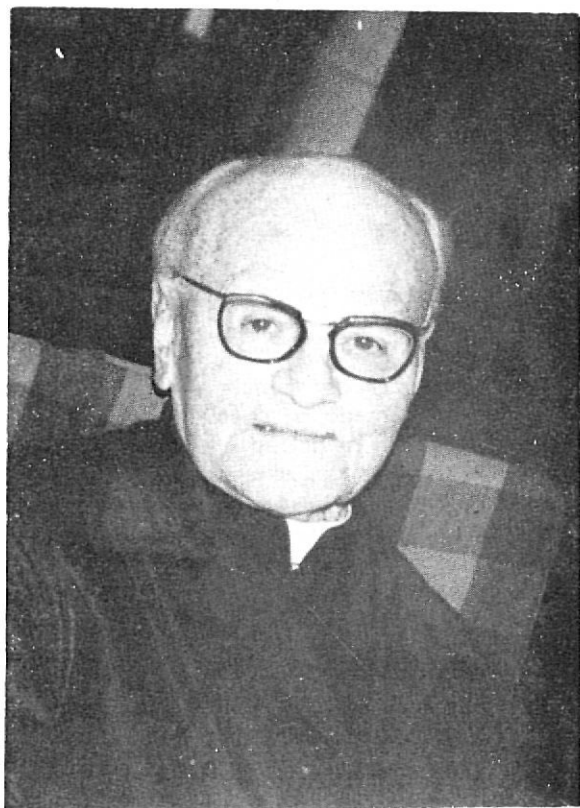

*El P. Joan Caballeria, S. I.
Barcelona, desembre del 1974*

El pare Joan Serra i Caballeria, S. I.

Sebastià BARTINA
Facultat de Teologia
Sant Cugat del Vallès (Barcelona)

Setanta anys de vida religiosa d'un gironí d'adopció

El dia primer del mes de desembre passat, de l'any 1974, celebràvem al col·legi Sant Ignasi de Sarrià (Barcelona), en la intimitat familiar, els setanta anys de vida religiosa del P. Joan Serra, tan relacionat amb la nostra ciutat de Girona. Pròpiament la celebració s'avançà tres dies, perquè l'aniversari es complia el dia quatre de desembre. Però ell volia passar aquest dia a Manresa, fent oració a la Santa Cova, de la mateixa manera que ho havia fet setanta anys enrera quan en sortia per entrar al noviciat.

Una lletra del Vice-provincial

Fou llegida públicament la següent lletra que enquadra molt bé una vida i ens donava el sentit de la festa:

«R. P. Joan Serra Caballeria, S. I.
Ciutat

Benvolgut P. Serra:

Fa tot just mitja hora que ha marxat el P. Provincial cap a Roma. Un cop passat el trasbals que suposa la preparació del seu viatge i l'acumulació dels darrers encàrrecs, em poso tot seguit a la màquina per a escriure-li aquesta carta, en nom d'ell i propi, amb motiu de la festa que es disposa a celebrar el diumenge que ve.

Enhorabona i per molts anys, P. Serra! Setanta anys de vida religiosa són un grapat de dies i d'hores esmerçades en el servei de Déu. Es fàcil d'imaginar la joia que aquesta celebració li ha de causar, especialment a vostè, de qui tothom coneix el caràcter alegre i jovial.

Jo em vull unir molt sincerament al seu goig i a la seva acció de gràcies a Déu, Pare bondadós i ric en misericòrdia, de qui tants beneficis ha rebut durant aquests setanta anys. Vostè ho sap millor que ningú.

Algunes fites de l'itinerari de la seva llarga vida li serviran de recordatori, encara que prou sé que no les necessita. A Manresa va néixer i créixer en una família cristiana de soca-rel (3-VII-1888); n'he conegut dues germanes religioses i un germà jesuïta, l'Ignasi, al cel sia, que va treballar molts anys i molt bé a la missió de Bombay. Ingressat ja a la Companyia el 4 de desembre de 1904 — abans-d'ahir, com aquell que diu! —, alguna cosa li diran aquests noms: Gandia, Vervela, Roquetes, Kasteel Gemert (Hollandia), Oriola, Sarrià (ordenat sacerdot el 6 de març de 1921), Casp, Tullamore (Irlanda), València, altre cop a Roquetes i Oriola (ara però com a educador), Girona, Lleida, Casa d'Exercicis de Sarrià, Manresa i, des de 1954, si no estic equivocat, o sigui els darrers vint anys, al Col·legi Sant Ignasi, de Sarrià.

Quin enfilall de cases i poblacions diverses i quina varietat d'activitats apostòliques: estudiant, predicador, missioner popular, director de tandes d'Exercicis, professor (especialment

de llengües modernes), director de cor, P. Espiritual i... assidu filatelista! A tot s'ha dedicat amb constància, fidelitat, optimisme i jovialitat! Donem-ne gràcies a Déu. I a vostè, altre cop, enhorabona per tot.

Incloc l'obsequi del P. General (tantes mis- ses com anys de religió celebra) que, d'aquesta manera, s'associa a la seva festa i de tota la comunitat.

En unió de pregàries.

Afectuosament en Crist,

Josep Maria Torelló, S. I.
Barcelona, 28-XI-1974».

Converso amb el P. Serra

He sostingut una llarga conversa amb el P. Joan Serra, com les dels primers temps quan ell era a Girona. Ningú no se'n cansaria de parlar amb ell i d'escoltar-lo. A una ment lúcida i a una memòria infallible que té a punt, tant els noms de les persones, com les dates, com els escenaris i les imatges, com les veus i els tons que repeteix perfectament, associa una finor d'esperit i una sensibilitat humana de riquí- ssims continguts, en la suau unció d'una connatural modèstia que vol amagar les riqueses del seu valer. Suprimeixo dels esborranys alguns noms de persones, i redueixo l'extensió a punts temàtics. Totes les paraules són, però, autèn- tiques del P. Joan Serra, quan parla a les res- postes (1).

1. — El P. Joan Serra em parla amb una naturalitat colloquial que no té prev. Li respecto les paraules, però algunes les escric en la forma literària actual. Principalment he adaptat els següents as- pectes. Abans del signe igual (=) hi va l'ex- pressió autèntica del P. Serra; el que ve després és la transcripció literària que he adoptat. **Sub- stantius i adjectius:** telèfonos [u] = telèfons; atre (tots els gèneres i números) = altre; istiu (sempre conservat) = estiu; rojos = roigs; só- tanos = subterranis; atropellat = agafat (per un camió); missionals = missioners (viat- ges). **Numerals:** dugues = dues; coranta [u] = quaranta, segons la tendència a simplificar els complexos au>o (aucell = ocell) i ua>o (co- ranta = quaranta). **Pronoms:** io (sempre o casi sempre) = jo; nostro (rar, però conservat) = nostre. **Altres mots:** ià = ja; allavores, llavons, llavores = llavors; aixís = així; i dós = i doncs; podé [u] = potser. **Formes verbals:** volguer = voler; sapiguer = saber; poguer = poder; usa «sigut» per «estat» (Havien sigut dos germans). A Girona, «estar» té matís de permanència. Dis- tingeixen: «Ha tigit a la presó» de la frase semblant «Ha estat a la presó». **Partícules:** amb = en (adv. de lloc, etc.), a-n : «ajaguts amb un matalàs», «acabats amb punta». **Eli- sions:** vam/ver de = vam haver de; per/nar =

El P. Serra arriba a Girona. Apostolat. Conei- xences

— Quants anys hi va ser, a Girona?

— Contant els tres anys de guerra, a la presó i fora de la presó, dotze anys. Hi vaig ar- ribar l'any 1928. I era un istiu, i ja vaig haver d'anar a alguns pobles de la Costa Brava, a Sant Feliu de Guíxols, a Palafrugell, almenys a aquests dos, a donar exercicis a les Carmelites de la Caritat. Però, això es va repetir ja enda- vant, cada any a l'istiu sobretot, que és quan fan vacances els col·legis de monges, de nenes, els és el millor temps per als exercicis. I el que em va donar, o encarregar, aquestes tandes d'exercicis, les primeres a Girona, va ser el su- perior de la residència, el P. Francesc Llorens, que ho era llavors, i era el primer any del seu superiorat. Vet-ho aquí. Això era el 28, i fins el 36 no va esclatar la guerra, però vàrem pas- sar aquells quatre anys de república, també, i en el temps de república no es podia treballar de la manera que es treballava, molt abans o després, ja acabada la guerra.

— Així, vostè haurà conegut tots els senyors rectors del bisbat. De mica en mica els anava veient tots.

— Sí, molts, molts. Recordo un rector que vaig trobar en un poblet que no el coneixen gaire. Hi havia anat a predicar un parell de ve- gades el novenari d'ànimes, o una setmana d'exercicis oberts, que després va ser igual una cosa i l'altra. Era Foixà. Hi ha un antic castell, el que queda del que havia estat el Castell de Foixà. Per allà prop de La Bisbal. I aquell senyor rector, trempat; un dia vam sortir a passejar, feia molt de vent. Jo li vaig dir: — Quin vent que fa! Diu: — I que no és gota calent! — Veu?

— I tal! La tramontana de l'Empordà! — Em conta més casos, divertidíssims, amb el seu mi- metisme jovial i els diàlegs que ell es fa, inter- romputs de tant en tant per rialles — I així, durant la guerra, després de la república, el va- ren agafar, a vostè, i va ésser a la presó?

per anar; es/nava = s'anava; víem vingut = ha- víem vingut; ahi/via = hi havia; ahí/via = hi havia; ahí havia = hi havia; per/quell carrer = per aquell carrer. **Expleció:** presència molt fre- qüent de l'ene (n) eufònica o expletiva: an a mi (quasi sempre) = a mi, com «em va treure an a mi», «m'ho va donar an a mi», «presentar en allà», per evitar «present'allà»; matâ'ls = matar- los. **Lligams:** ont era [unt-era] = on era. El P. Serra a vegades fa el color de les vocals diferent a com és a Girona, com també empra sempre el Joan, per en Joan; fluctua entre vem i vam (anar). Les fotografies que acompanyen aquest article són de Manuel Asensio. Ha transcrit la música Ramon Atcher.

A la presó, per primera vegada

—Sí, però van ser dos cops. Dues vegades em van agafar. Molt al principi: el 15 d'agost de l'any 36, el mateix dia de l'Assumpció de la Mare de Déu, a les quatre de la tarda. Va ser la primera vegada que em van agafar. Però vaig estar només vuit dies detingut. Algú va treballar per mi, que era sobretot un capellà, mossèn Esteve. Havien estat dos germans capellans. Un, rector de Bordils, que també l'havia conegut, i l'altre que ja vivia a Girona, mig retirat, a casa d'una neboda seva. I vivien davant mateix de les escales de la nostra església del Sagrat Cor. I aquests em coneixien, i es van interessar molt per mi. I quan van saber que jo estava al Govern Civil, que era el primer pas per pujar després a la presó, i ens tenien allà uns quants dies... Alguns, els treien d'allà per matar-los a les carreteres, i altres pujaven a la presó i s'hi estaven més temps. Però a mi em van treure el tercer dia d'estar detingut. Va entrar a la porteria del claustre del Govern Civil, que era l'antic claustre del Carme (hi havia la policia plantada a veure si havia l'aval, i la guàrdia civil que guardava l'entrada), i entra un policia amb un guàrdia d'assalt, i em criden: —Joan Serra! Jo, vaig anar, què desitjaven... I em van dir: —Mira, hi ha una persona que s'interessa molt per vostè. Vostè pot sortir, no li passarà res. —Oh! dic; ara maten molta gent, ara estic més segur aquí, i a més ja hem fet l'amistat amb tots aquests detinguts. Hi havia el rector de la Catedral, hi havia el canonge Costa, hi havia el sagristà de la Catedral, mossèn Guix... I al cap de vuit dies justos que era allà, tornen els mateixos, i el mateix sistema: —Joan Serra! Hi vaig: —Sí, miri, hi ha una persona que s'interessa molt per vostè. Vostè surti, i no li passarà res. I dic: —I no m'heu de donar cap paper per anar més segur per fora? Diu: —No, no és necessari, no és necessari. Era això. I a darrera del policia, del guàrdia d'assalt, venia el nebot d'aquell capellà. I aquest va ser. El nebot i la neboda van venir. Jo vaig sortir amb ells, i no em va passar res. Vaig poder viure, i fins treballar d'alguna manera, dos anys. Vaig anar a Lloret de Mar a passar vuit dies, en el col·legi de les Soeurs franceses, que em coneixien (em coneixen) molt. Després vaig anar quinze dies, mig a amagar-me en un mas, a sota La Salut, allà, després de Sant Feliu de Pallarols...

El P. Joan Serra em conta records vius de persones i coses que li van passar «aquells dos anys que vaig córrer», em diu.

La Quima

—M'estava amb aquella bona dona vella, que em va tenir dos anys a casa seva, en una casa molt antiga, al quint pis, sota el terrat, que amb la mà un home regular d'estatura podia tocar el sostre i tot. Quima es deia, la Quima. Jo li dec molta cosa de fraseologia catalana, com

que era de per lla mateix, ella, d'El Perelló gironí em sembla que era, i tenia unes dites estu-pendentes aquella dona. Després, una santa! Cada dia, sense saber gaire de lletra, perquè ella ho deia; diu: —L'estampa, sí, la puc llegir. La lletra estampada. Però no hi veia massa fi. I el Kempis. Cada dia llegia un trosset del Kempis. I deiem el rosari tots dos... I allà vaig viure, dos anys...

A la presó, per segona vegada

—I la segona vegada que el van posar a la presó?

—La segona vegada em van agafar d'allà, precisament. En aquell pis tan amagat, pujant als Dolors, per aquell arc que hi ha, que dona al carrer d'Albareda, junt a la plaça del Vi. Hi ha una fleca coneguda, i tenien el forn precisament en aquell túnel, i la botiga que ja donava al carrer d'Albareda. Doncs, aquesta senyora, la Quima, Quima Mainou em penso que es deia, la que em va recollir a casa seva, tenia setanta-un anys i encara anava a la fàbrica Gróber, els dies que podien treballar, perquè no treballaven pas tots els dies de la setmana, anava malament. I aquesta sí, em procurava tot lo que jo desitjava, i ella no volia cobrar ni un cèntim, perquè jo no en tenia gaires tampoc. Corria la moneda dels rojos. Els necessitava, per això, en aquella època. I així em va tenir dos anys. I es presenten dos policies que, (ho puc dir perquè ho crec així), em van tractar més malament de paraules i amb amenaces, que els de la primera vegada que em van agafar.

M'explica l'escena, amb tots els detalls de persones i esdeveniments.

—I em van agafar. I llavors, sí. Cap al judici.

El judici

—Li van fer procés?

—Sí. Un vailet com jo (i se'n riu)..., amb un guàrdia d'assalt alt com una canal (torna a riure...) cap a l'audiència. Allà, a la plaça de la Catedral. Allà, allà. I va ser públic. I precisament m'implicaven amb un altre d'haver fet amagar un que va passar la frontera, que encara corre. Vam ser jutjats tots dos. Una de les coses que em va preguntar el fiscal va ser, dice: —«Usted confesava a este señor?» —Jo: Que lo diga él! I coses d'aquestes. Després, quina diferència hi havia entre solter i cèlibe. Digo: —Usted lo sabe mejor que yo. No em va poder defensar, no va voler defensar-me, un advocat que van senyalar per mi; jo no l'havia conegut mai. I en va venir un altre, suplint-lo. I aquest va fer lo que podia, però, mira, va ser: —«Por alta traición a la Patria i encubridor de desertores, pena capital». Però, parlant, parlant, van

rebaixar la pena capital a sis anys i un dia, i faltaven setmanes només per l'arribada dels nacionals.

Més detalls. Surt de la presó

— I la primera vegada, no li van fer procés?

— La primera vegada, no. La primera vegada, quan em van fer entrar al claustre del Carme, vaig conèixer tot seguit molta gent. Tothom em coneixia. Ja feia vuit anys que era a Girona, jo. Tothom: — Noi, goita el P. Serra! De les portes, de les finestres de la policia, obertes, de pertot. Em veïen en el pati, quan em feien estar dret per prendre'm els noms. Una cosa que em va impressionar molt, la primera vegada, és que em van fer estar una nit, tota una nit, en els calabossos del Govern Civil, en els subterranis, al Carme. I vam haver de dormir, ajaguts en un matalàs a terra, jo amb un home desconegut. Ca! Suposo que era un contrabandista o un home inofensiu, i no res, sap, el pobre... I la Quima! La Quima! Em va fer portar de seguida un matalàs, i una flassada. Ah! De seguida! I em portava el dinar i el sopar, ella, cada dia, amb un cistelló, a la presó. Hi vaig estar molt poc. Però, aquesta, pobre Quima! Va morir als noranta anys. Una santa era; ah sí, ah sí. Tenia unes coses. I com pregava. Les tres misses de Nadal (la missa del Gall), tenia només a ella, allà, al peu de la calaixera que feia d'altar. Au, predica de Nadal, una dona que sap més que tu... Això va ser la primera vegada. Em van portar al claustre; m'hi van deixar: — «Goita, el P. Serra! P. Serra! Vinga-hi! Ja ha caigut Bilbao?». Jo, amb una por i una vergonya, que... ves; què sabia jo si havia caigut? Ells, els presos, mira, volien sortir. La segona vegada, doncs, em van condemnar a sis anys i un dia, però ja no hi va haver temps, perquè era l'últim any de la guerra, que ja s'anava acabant, i el dia 26 de gener del 39, que va caure Barcelona en mans dels nacionals, hi va haver un dispersit, que tothom fugia. El director de la presó, els enxufats de la presó, tothom marxava, de tots els pobles, cap a la frontera. I ho vèiem des de la presó, una tirallonga terrible, llarga, dia i nit. I, veient això, hi va haver llibertats a la presó. Mossèn Joan Fuster es va quedar de director de la presó, que ja era capellà de presons, per oposició, i ell tenia carrera, era llicenciat. Doncs, aquest va continuar les llibertats que havia començat el director que es va escapar i va fugir cap a la frontera. Mossèn Joan Fuster va continuar la llista dels qui havien de sortir amb llibertat, i m'hi va posar a mi. I vaig sortir un divendres, amb alguns altres presos, que ens havíem fet molt amics, perquè vivíem a la mateixa cella, i bona gent. Ve-t'ho aquí.

Deixa Girona

— Quan va sortir de Girona? Quin any?

— L'any quaranta. Va venir a Girona, destinat, el P. Palau. I llavors em van treure a mi de Girona, els superiors, i em van destinar a Lleida. I després ja va canviar tot una mica, tot el panorama. Un any encara després de la guerra vaig estar a Girona de ministre, que era ministre abans de la guerra.

Filòleg assidu i pacient. Exemples

— I, com s'ho va fer per anar recollint tantes paraules catalanes?

— Jo havia tingut sempre aquesta afició, de recordar, de conservar les dites catalanes que jo sabia de casa meua o de Manresa. I en tenia moltes de fetes, ja en el noviciat. Però no ho ensenyava a ningú. Allò va passar. Ho vaig estripar, ho vaig llençar. I després em va tornar a rebrotar una mica aqueta afició, i va ser quan ja començava a escriure algun vers. I després, uí!, pels pobles. Jo no parava. I sempre ho vaig

El P. Joan Serra, S. I., en els seus setanta anys de vida religiosa (4-12-1974)

fer, això. Perquè m'agradava..., no sé per què. Oh, i vaig sentir coses molt estranyes. Allà també, a Castelló d'Empúries em sembla que era, en vaig sentir alguna que no l'he sentida mai més enlloc. Un temps d'un verb acabat en -ia. Com si diguéssim: Ja m'ho temia...

— Seria, «sàpia»?

— No, no. Me sembla que aquell noi que m'ho va dir (era un escolà), em sembla que no ho sabia i s'ho va fer ell. Potser ho havia sentit a casa seva. A casa tenien els telèfons. Es capellà.

Em diu el nom i les lloances d'aquest capellà modest. Jo insisteixo:

— I, quina paraula era?

— Com si diguéssim: «Ja hi pensia», però no era de pensar; era un altre verb (2).

— I vostè, tot allò que sentia ho apuntava.

— Oh, tot! A vegades no tenia temps. Perquè dissimuladament jo em treia... tras, tras... I allà mateix ho escrivia, de seguida. De vegades, així que deixava la conversa amb la persona...

Ont-u-com

— Emperò, en va recollir moltes de paraules.

— Ah, sí! En aquest poble, i després a l'altre. Ara que moltes, moltes coses, se senten a tot Catalunya. I encara que no siguin les més vulgars, les més corrents. Sí, «lo silló». Ja ho sap que és «el càntir de veure aigua fresca». «Lo silló». Això ho diuen al Pla d'Urgell, a Mollerussa, i pels pobles de l'Urgell. Sempre m'havia semblat estranya la paraula dialectal «un tocom», que admet Fabra, i té el sentit de «lloc, indret». Una vegada era a la casa pairal d'aquell

jesuïta que va morir agafat per un camió, a Bombay, fa anys, i valia, valia, diuen; jo no el coneixia, el noi. Doncs érem baix, i el pare, l'amo de casa, va i diu a la filla: — «Porta'ns lo silló». Ella no el trobava. I l'home repeteix: — «Busca'l, lo silló, noia, ont u com serà!» Veu? En algun lloc serà: **ont-u-com**. Això és publicat a l'anuari que editava l'obra del Diccionari Català-Valencià-Balear, de mossèn Alcover. I el Francesc de Borja Moll em va acceptar l'explicació d'aquest cas (3).

Personalitats

— Vostè, estava en contacte amb el P. Casanovas, o Calveras...?

— Amb el Calveras. Mira, aquí el teníem (a Sarrià), els teòlegs. Era director de l'acadèmia catalana; però alguns dies no venia, i quan no podia venir, o quan ho va deixar ell, m'ho van encarregar a mi. I jo, com que era aficionat a fer algun vers, alguna petita poesia, i tot això...

Em parla dels bons records d'alguns Pares que després van ser celebritats. Jo, que faig:

2. — Es possible que el P. Serra alludeixi a formes estructurades com les que tinc sentides a Girona, segons aquesta fórmula: «ho pènsia», present d'indicatiu, «jo ho penso». Al Pirineu Oriental fan, a la primera persona del present d'indicatiu: cantí, càntic; segons el català oriental fem (pronunciat): cantu, càntuc, càntut; a les Balears se sent: cant. De consegüent, aquella forma pènsia, sembla ésser de pens-ia (=io=ego), «penso jo», paral·lela a la forma baixoc (baixu-c, baixog=baixo-ego). Però, en el cas de la dita terminació en -ia, crec que es presenta en els verbs de la primera (com pensar), l'imperfet dels quals (pensava) no es pot confondre amb la forma -ia de les altres conjugacions (sabia, creïa, rebia, patia).

3. — JOAN SERRA, FRANCESC DE BORJA MOLL, «Materials dialectològics catalans comentats», **Anuari de l'Oficina Romànica de lingüística i literatura** 5 (Barcelona: Biblioteca Balmes, 1932), a les pàgines 236-237, Moll, recollint i comentant el material de Serra, diu: «Ontocom. Evidentment és encertada aquesta opinió del P. Serra... Es lamentable que en el **Diccionari Fabra** suara publicat [i no s'ha tret de les següents edicions, cf. la sisena 1974] autorisi aqueixa gran aberració, d'admetre «un tocom» com a substantiu. Altres diccionaris d'avui també la inclouen, com és ara el M. ARIMANY, **Diccionari general català** (Barcelona: Arimany, 1973) 1301: «To-com: m. (dialectal) Lloc, indret». En canvi, l'obra monumental dels autors A. M. ALCOVER, F. DE B. MOLL, M. SANCHIS GUARNER, **Diccionari Català-Valencià-Balear**, Tom VIII (Palma de Mallorca, 1957), p. 8, admet ontocom en sentit definitivament adverbial, posa molts més exemples, antics i moderns, i reté dues frases de Joan Serra: «¿On és el martell? -Ontocom serà; busca'l bé», i la cançó de bressol: «Son, son, son, / vine d'ontocom». L'etimologia seria «undecumque», llatí. Potser millor també, «unde aut quomodo» i «unde et quomodo». Es interessant advertir que Serra ha encertat el sentit radical de la paraula ont-o-com, partint de les formes vivents catalanes «os», «o», «com», que són el substratum arcaic de «undecumque», (unde aut quomodo) llatí. Ont-o-com, «undecumque», vol dir, doncs, «d'allà on sigui i de la manera que estigui».

- I, aquestes poesies, les conserva?
- No crec que valguin gaire.
- Es molt interessant.
- I ca!

Les busca. En tria. Em llegeix, molt ben declamada, aquesta, de tema gironí també, inèdita:

DIADA DE SANT MARTÍ

Record, 11 de novembre de 1965

L'estiu de Sant Martí
avui passa pel camí
sense rufa ni gebrada;
és entrat per sol ixent
i ha tornat els núvols d'or
tot just l'aua llambregava (4).

A la tarda, en el ponent,
quan el jorn sembla que es mor
Sant Martí l'acomiadava;
ha tornat el cel rogent,
cavalcant que cavalcava
en corser blanc esplendent,
sota la neu, pluja o vent
vers altra llunya contrada...

Benvingut, bon Sant Martí,
benvingut i Déu te guard,
hem gaudit del teu esguard
al matí i a la vesprada;
torna, i fes més llonga estada,
estiu de Sant Martí:
Bon viatge i bon camí.

— Aquí sempre he tingut un dubte. Volia posar «fruir», o l'hi havia posat, però el vaig esborrar i hi vaig posar «gaudir».

— Jo diria que hi podia posar «fruir».

— El verb existeix: «fruir», «fru-í». Però, «hem fruit», aquest passat, no sé si es diu gaire.

Cerca altres poesies.

— Mira, «La cuca de Nadal»!

Me la llegeix. I després. «A Santa Maria de Montserrat...».

— Mira, aquesta m'agrada a mi: la Josefina Vilaseca.

— Sí!

— Va morir a Manresa. Jo no la vaig voler anar a veure. Llegeix.

A LA MARTIR VILASECA

Gentil poncellina,
floreta boscana,
n'ets tu, Josefina,
la verge galana,
la gema més fina
d'Horta d'Avinyó.

Amb petja flairosa
de llum i puresa
lliscava joiosa
la teva infantesa
corrent al martiri,
fent dolça cançó.

L'auell l'aprenia (5),
mes la flor es delia,
i el teu sant deliri
d'abastar el bon Déu
t'envejava el liri,
l'àngel i l'estel.

Dona'ns la fretura
que alenà el cor teu
de volar a l'altura,
a la llum del cel.

Me'n llegeix una altra, «Rieró, rieronet»; i em diu: «Aquesta la sabia de memòria el P. Rafael Verhulst». Em continua, dient que el seu germà, de Bombay, «en portava una sobre Montserrat, diferent d'aquella altra». Algunes s'havien publicat en calendaris, aquells «d'un full per dia», i que ho havia fet «mossèn Joan Puntí, que era cosí del nostre P. Caballeria; eren de Manlleu».

Músic. Cants religiosos. Hi adapta lletra

Tot seguit m'explica que havia fet molt, ell, d'adaptar lletra catalana a cançons de cant gregorià i als himnes litúrgics, durant els seus viatges missioners, «anant per les bandes de Tarragona, i per Ila, Girona, també. Mare de Déu!». I me'n canta una, aplicada al «Concordi laetitiae». «Massana em va dir que canviés Virgo Maria (Verge Maria) per Santa Maria, i ho vaig fer. Un abbé francès hi va posar quatre veus. Allà, per Girona, els havia fet cantar més, això! I els agradava! (I volien fer la seva veu, que era de contralt). I, què sé jo:

Des d'aquesta vall de plors,
on no trobo llum ni flors,
alço els ulls vers el cel blau
a vós, Reina de la Pau,
Santa Maria!

4. — Un gironí distingirà correntment entre alba (color blanc i ornament sagrat) d'aua, aubada (la primera claror del dia). Conversió fàcil de la ele en u, i el complex au (al) en o: balma, bauma, francès baume (bôme).

5. — Aucell, corrent a Girona. Es un diminutiu formal d'au (llatí, avis > avicella). De nou, el diftong, o complex, au = o (ocell).

Col·legi Sant Ignasi, Sarrià, Barcelona. El P. Joan Serra, S. I., amb alguns membres de la comunitat i coneguts, el dia que celebrava els seus setanta anys de vida religiosa, diumenge, 1er. de desembre de 1974.

I una Ave maris Stella, francesa, de mal gust, que toquen les mateixes campanes de Lourdes, diferent de les conegudes. I jo hi vaig posar lletra amb els accents deguts». El P. Joan Serra havia tingut bones relacions amb l'art musical i la cultura francesa. I continuava:

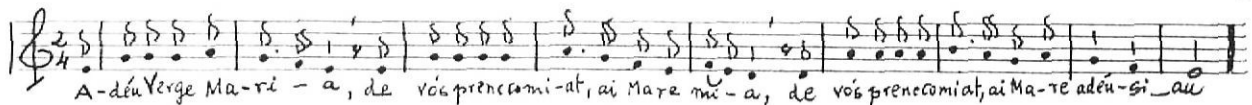
— I aquesta! A Girona la vaig sentir, la tonada. I diu que era d'una pastoreta que van trobar no sé a on, a muntanya. Es molt melòdica, d'una senzillesa i puresa diàfanes. Jo vaig posar-hi un comiat a la Verge. Anava molt bé per al mes de maig:

**Adéu, Verge Maria,
de vós prenc comiat,
ai, Mare mia,
de vós prenc comiat
ai, Mare, adéu-siau.**

Em canta tota la lletra, llarguíssima, que havia posat a aquesta bella i coneguda cançó popular, que repetien a plena veu els fidels en les missions del P. Serra pels pobles gironins:

**Joiós aquí venia,
mes trist me'n tinc d'anar,
oh, Mare mia,
mes trist me'n tinc d'anar,
ai, Mare, adéu-siau!**

Em diu que havia recollit també, molt poc, alguna música popular, i em parla de les seves relacions amb el P. Antoni Massana i altres músics.

Encarregat de la música. Grans amistats

— Jo tenia un amic a la Schola cantorum de París que era manresà. Ens fèiem molt les dues famílies, a Manresa. Sangrà es deia. Era violinista, de jove. Donava concerts amb altres; van córrer. Però després es va instal·lar a París. Es va casar amb una francesa, a Brest; després, torna a París. Venien a passar una temporadeta, gades amb la senyora, i fins i tot amb la nena, a l'istiu. Una vegada que va venir, i s'hostatjava al Pallas Hotel, pujava aquí a Sarrià, ell; de veure ara ja és àvia i viu a París. Doncs, un dia va dir que enviaria un Pange lingua d'ell, a no sé quantes veus, i el va enviar. I era colossal. Després, com que ens escrivíem, els dos anys o tres que vaig ser al col·legi de València, li vaig demanar que m'enviés també música. Em va enviar un **quartetto** per corda, la cosa més avançada, estil Debussy i tendències noves, sense acompanyament de piano, ni d'orgue, ni de res. I fins quedaven astorats els músics de València, que ho són de músics els valencians. Assajant i anant-ho tocant, ho van presentar en el saló d'actes, en una promulgació de dignitats. No ho va entendre gaire ningú. Prefereixen banda. Però hi assistia un crític entès, que després va fer un article que, olé. Ho va defensar tot, no va posar

cap contra, ho va deixar bé. Aquest Sangrà, una vegada que s'esqueia aquí, diu: — «Anem amb el P. Massana a visitar el violinista Manén?»

Joan Manén

No sé si s'havien conegut d'abans. Hi vam anar, a casa seva. I encara no arribem a la porta de la casa, al carrer mateix, el Manén estava tocant el violí a dintre, i el Sangrà anava seguint, portant el compàs d'allò que tocava a dintre, així, amb una fúria que feia. I vam entrar. Ens va rebre bé. I estava preparant una òpera que s'havia d'estrenar a Viena, dirigida per ell mateix, el Manén. I va preguntar, el Sangrà: — «Em pot ensenyar el borrador?». Allò havia de veure. No hi cabia ni un puntet, ni un cap d'agulla. I ho va tocar davant nostre, el Manén. Dits, tonada, esborronava. Un hom s'hi perdia. Perquè en sabia de música, el Manén, ja ho crec. Fou un gran concertista...

Recança

L'arca dels tresors i dels records és inexhaurible. M'acomio a contracor del P. Joan Serra, amb el desig de tornar-hi de bell nou, com sempre. Era el capvespre, serè i fret, del tercer disset de gener.